

\* TÜİK'in 23 Haziran 2009 tarihinde yayınladığı Sanayi Girdi İstatistiklerine dayanarak hesapladığımız ücret değişim oranlarını ("Sanayide Ücretler Düşüyor" başlıklı Araştırma Notu No 40) düzeltme gereği doğdu. TÜİK'in Brüt Ücret-Maaş Endeksi, kişi başına değil toplam ücret ve maaş ödemelerini gösterdiğinden, endeksi istihdam endeksi ile düzeltmek gerekiyordu. 40'nolu Araştırma Notu'nu bu düzeltmeyi yaparak tekrar yayınlıyoruz. Bu durumda ücretlerdeki nominal ve reel gerilemelerin çok daha sınırlı kaldıkları görülüyor. Bu düzeltme için özür dileriz.

## **SANAYİDE ÜCRETLER REEL OLARAK DÜŞÜYOR.**

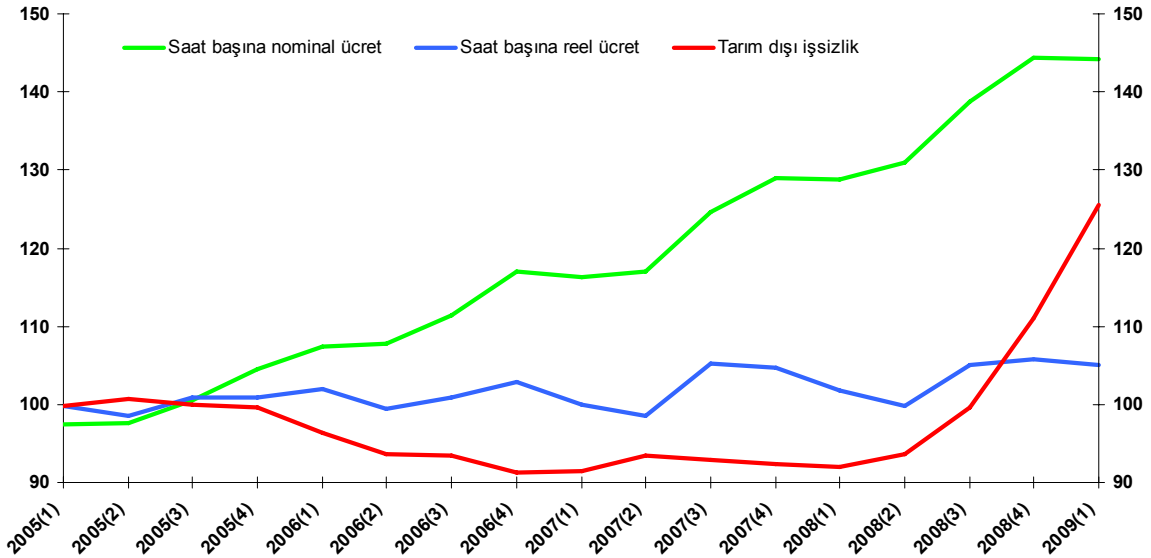
Seyfettin Gürsel<sup>\*</sup>, Onur Altındağ<sup>\*\*</sup>

### **Yönetici Özeti**

2009 yılının ilk çeyreğinde istihdam edilen kişi başına brüt maaş ve ücret endeksi bir önceki çeyreğe göre yüzde 1,6 düşmüştür. Geçen yılın aynı dönemine göre sanayide istihdam edilen kişi başına brüt maaş endeksi nominal olarak yüzde 7,2 artmıştır. Enflasyonu dikkate aldığımızda geçen yılın aynı dönemine kıyasla endeksin reel olarak yüzde 2 düştüğünü görüyoruz.

Sonuç olarak, krizle birlikte reel olarak düşen ücretler yoksulluğu artırıcı bir etkiye sahip. Yükselmeye devam etmesini beklediğimiz işsizliğin ücretlerin üzerindeki baskıyı artırması kaçınılmaz. Düşen satın alma gücü nedeniyle özel tüketim de olumsuz olarak etkilenecek ve krizden çıkışı yavaşlatıcı bir rol oynayacaktır.

**Şekil 1 Saat başına brüt maaş endeksi ve tarım dışı işsizlik (2005=100)**



Kaynak: TÜİK, **betam**

### **Kriz ücretlere etkisi**

TÜİK'in her üç ayda bir yayınladığı kısa dönemde iş istatistikleri krizin iş gücü piyasasına olan etkilerine dair önemli bilgiler veriyor. Sanayide brüt ücret-maaş endeksi, maaş ve ücret toplamı

<sup>\*</sup> Prof. Dr. Seyfettin Gürsel, **betam**, Direktör, seyfettin.gursel@bahcesehir.edu.tr

<sup>\*\*</sup> Onur Altındağ, **betam**, Araştırmacı, ronuraltindag@bahcesehir.edu.tr

üzerinden hesaplanıyor. Toplam olarak yayımlanan bu veriyi yine üç ayda bir yayımlanan istihdam endeksini kullanarak üç ayda sanayide istihdam edilen kişi başına brüt maaş ve ücret endeksini elde ediyoruz.<sup>1</sup>

2009 yılının ilk çeyreğinde istihdam edilen kişi başına brüt maaş ve ücret endeksi bir önceki çeyreğe göre yüzde 1,6 düşmüştür. Geçen yılın aynı dönemine göre sanayide istihdam edilen kişi başına brüt maaş endeksi ise nominal olarak yüzde 7,2 artmıştır. Enflasyonu dikkate aldığımızda geçen yılın aynı dönemine kıyasla reel ücretin yüzde 2 düştüğünü görüyoruz.

Türkiye ekonomisinde ücretlerin aşağı yönlü esnekliğinin işsizlik baskısıyla gerçekleşmesi yeni değil. 2001 krizinde de benzer bir gelişme daha şiddetli yaşanmıştı. Bununla birlikte artan işsizlik baskısı 2009'un kalan çeyreklerinde reel ücretleri düşürmeye devam edebilir.

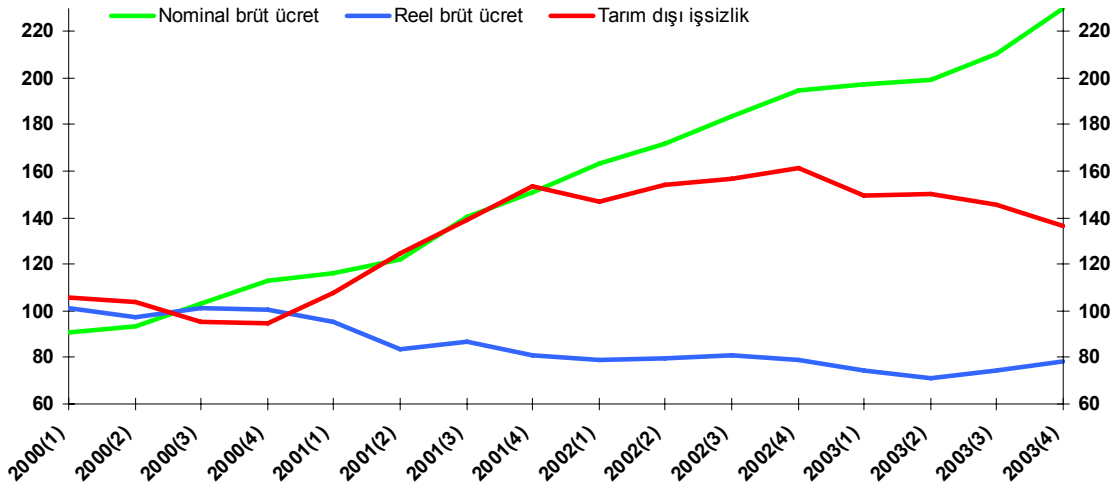
Reel ücretlerin gerilemesi de toplumun geniş bir kesiminde satın alma gücünün erozyona uğramakta olduğunu ispatlıyor. Oysa krizden çıkışın ilk aşamasında umutların iç tüketime bağlandığı koşullarda satın alma gücündeki bu erozyon krizden çıkışta sorun yaratabilir.

### 2001 krizinde reel ücretlerin seyri

Krizin tetiklediği ücret dalgalanmalarını karşılaştırmak için benzer serileri 2001 krizi çerçevesinde de inceledik. Şekil 2'de 2000-2003 dönemine ait imalat sanayinde kişi başına düşen kazanç endeksi yer almakta. Buna göre, 2000'in 4. çeyreğinden 2001'in 2. çeyreğine, hem enflasyon hem de artan işsizlik nedeniyle reel ücretlerin yüzde 17,3 düştüğünü görüyoruz. Ancak, yüksek enflasyon nedeniyle nominal ücretlerde yüzde 8,5'lik bir artış var.

2001 krizinin reel ücretler üzerindeki toplam etkisi 2003 yılı ortasında yüzde 30'u bulmuştu. Ardından yüksek büyüme ve düşen işsizlik oranıyla birlikte reel ücretlerde yavaş bir toparlanma meydana geldi. Ancak reel ücret 2000 yılı düzeyine ulaşamadı. Güncel krizle birlikte reel ücretler yeniden düşmeye başladı. Ücretlerin gelecek aylarda düşmeye devam etmesini bekliyoruz.

### Şekil 2 Kişi başına kazanç endeksi ve işsizlik (2000=100)



Kaynak: TÜİK, **betam**

Sonuç olarak, krizle birlikte reel olarak düşmeye başlayan ücretler yoksulluğu artırıcı bir etkiye sahip. Yükselmesini beklediğimiz işsizliğin ücretlerin üzerindeki baskıyı artırması kaçınılmaz. Düşen satın alma gücü nedeniyle özel tüketim de olumsuz olarak etkilenecek ve krizden çıkışı yavaşlatıcı bir rol oynayacaktır.

<sup>1</sup> Maaş ve ücret; Hesap dönemi süresince yapılan iş karşılığında çalışma süresine, çıktı veya parça başı iş esasına göre ve düzenli ödenip ödenmediğine bakılmaksızın ücret bordrosunda sayılan (ev işçileri dahil) tüm personele, nakit veya aynı şekilde yapılan işin karşılığı olarak ödenen, toplam para olarak tanımlanır.